

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การคัดเลือกพื้นที่

การศึกษาเรื่องนี้ได้เลือกศึกษาเพียงหมู่บ้านเดียว เพราะการเลือกศึกษาเพียงหมู่บ้านเดียว ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์พื้นบ้านชัดเจนขึ้น สามารถให้ความสนใจในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มีผลทำให้เกิดความหลากหลายทางพืชอาหารที่ชาวไร่ใช้ในการบริโภคในชีวิตประจำวัน เนื่องจากชาวไร่หมู่บ้านเตี้ยกลาง อุทยานแห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน ยังคงมีการอนุรักษ์ป่าไม้อันอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นแหล่งพืชอาหารที่สำคัญของชาวไร่ในพื้นที่นี้ และยังรู้จักการจัดสรรที่ดินเพื่อการทำไร่หมุนเวียนในการปลูกข้าว และไร่หมุนเวียนยังเป็นแหล่งพืชอาหารที่สำคัญที่ใช้บริโภคในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย เพราะฉะนั้นชาวไร่หมู่บ้านเตี้ยกลางแห่งนี้จึงเป็นหมู่บ้านตัวอย่างของชาวไร่ที่น่าศึกษาในพื้นที่แห่งนี้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป็นหมู่บ้านเตี้ยกลางบนอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ทำการศึกษา เพราะป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางพืชพรรณเป็นอย่างดี

การเลือกประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเกษตรกรที่สามารถพูดภาษาพื้นเมืองได้ ประมาณ 20 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่ และผู้อาวุโส โดยเฉพาะผู้อาวุโสเป็นผู้ที่สามารถให้ความกระจ่างของข้อมูลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นที่เคารพนับถือของคนในหมู่บ้าน และเป็นผู้ถ่ายทอดวิธีการบริโภคให้แก่ชาว ไร่รุ่นหลัง

2. กลุ่มบุคคลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ที่สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ประมาณ 10 คน

วิธีการวิจัยและเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีการออกแบบการวิจัยมีลักษณะเป็น Single - case longitudinal design โดยใช้เวลาในการวิจัยทั้งหมด 1 ปี (เมษายน 2541 – มีนาคม 2542) โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้ คือ

1. หาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคล โดยมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ซึ่งใช้สถามเพื่อให้เข้าใจความหมาย และสื่อสารกับชาว ลัวะได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในงานวิจัย
2. ประมวลจากเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่าง ๆ ของกรมป่าไม้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยชาวเขา ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. สทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ซึ่งสังเกตจากสภาพแวดล้อม ในป่า ในไร่หมุนเวียน และสวนครัว โดยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าไปสังเกตการณ์หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมในการดำเนินชีวิตกับชาว ลัวะ เช่น พิธีตานโสด เป็นต้น และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) โดยการสำรวจสภาพหมู่บ้าน ความเป็นอยู่ รวมทั้ง พฤติกรรมการบริโภคของชาว ลัวะ

การรวบรวมข้อมูล

- ข้อมูลตัวเลข เช่น ข้อมูลที่บอกชนิดของพืชอาหารจากการสำรวจพืชอาหารที่ได้จาก ป่า จากไร่หมุนเวียน และจากสวนครัว
- ข้อมูลบอกลักษณะ เช่น เงื่อนไขทางด้านกายภาพ เงื่อนไขทางด้านสังคม เงื่อนไขทาง ด้านเศรษฐกิจ และเงื่อนไขทางด้านวัฒนธรรม

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจเอกสารเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่สภาพภูมิอากาศ ลักษณะการดำรงชีวิตของชาวลัวะตลอดจนสำรวจความเป็นอยู่ของเกษตรกร และความรู้ในการใช้ความหลากหลายทางพืชอาหาร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากพืชอาหาร การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาชาวลัวะในหมู่บ้านเตี้ยกลางบนอุทยานแห่งชาติดอยภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

โดยทำการศึกษาพืชอาหารทั้ง 3 ฤดูกาล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งอาหาร (พืชป่าหรือพืชที่ปลูกเอง)
2. ชนิด (พืชยืนต้น พืชล้มลุก หรือเป็นแบบเครือเถา)
3. การกระจาย (ตามฤดูกาล)
4. ส่วนที่นำเอามาบริโภค
5. วิธีการใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โดยนำข้อมูลที่เก็บมาตรวจสอบ และตั้งข้อสังเกตข้อมูลที่ได้มานำเชื่อถือมากเพียงใด มีความหมายอย่างไร มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ว่ามีผลอย่างไรที่ทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นในพื้นที่แห่งนี้

สถานที่ทำการวิจัย

หมู่บ้านเตี้ยกลาง อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ใช้ระยะเวลาโดยเริ่มตั้งแต่ เมษายน 2541 - มีนาคม 2542